

על העיוורון - התרחשות בשדרה מאת דנה הירש ליוזר, שדרות ח'ין בתל אביב, רקדנים: בר פרום, נבריאלה רוזן, אביה סולומון, אירנה פאיוק ונדב שרון, צילום: שלומי יוסף
About Blindness - site specific action (Hen Boulevard, Tel Aviv) by Dana Hirsch Laiser, photo: Shlomi Yosef

על העיוורון - התרחשות בשדרה

דנה הירש ליוזר

במה, על כרטיסים ומסגרת בטוחה ומסורתית של מופע מחול מאפשר קשר ישיר פיזי חושי ומפתיע עם מקום/סביבה. מדרגות, אספלט, עץ או אי תנועה היו כנן משחקים יצירתי. ריגש אותי המפגש עם העוברים ושבים שבמפתיע נתקלו בריקוד, הסתקרנו והשתהו במקום להמשיך בדרכם השגרתית ממקום למקום בחיפזון או בקהות חושים שיוצרת שגרת החיים. אנשים קשי"ים, שלא היו מגיעים לצפות במופעים של מחול אחראוונגרד נחשפו לשפה הזו ומבחינתי הבחירה שלהם האינטואיטיבית להפוך צופה במופע, לעצור להשתהות ולתת לי את מבטם, ריגשה אותי ביותר. המחול הפוסט מודרני בארה"ב הכולל יוצרים כמו סימון פורטי, סטיב פקסטון דבורה היי ואנה הלפרין היוו עובדי השראה ועודדו אותי לחקור תנועה יומימית ואלתור בתנועה דיבור וקול.

כשמנפת הקורונה טרפה את המציאות שלנו בעולם כולו ובארץ כאוס ואובדן דרך לאומי, התעורר בי רצון חזק לחדש את היצירה על העיוורון שיצרתי ב־2006 אחרי שחזרתי לארץ אחרי שש שנים בהן התגוררתי בלוס אנג'לס. את ההשראה ליצירה קיבלתי מקריאת הספר על העיוורון שכתב חוזה סאראמאגו (Saramago, 1995), אשר עוסק במגפה של עיוורון שפוקדת במפתיע את תושביה של עיר אנונימית.

כבר בשהותי בלוס אנג'לס, אהבתי את התחושה של "בבית בחוץ" - ליצור מופעי תנועה/מחול/מיצג במרחבים ציבוריים שונים, כגון גן חיות נטוש, גרמי מדרגות שמחברים בין רחובות, תחנות רכבת, מכבסה ציבורית מתחת לגשרים וברחוב. התערבות אמנותית בתוך מרקם החיים האורבני היום יומי ריתק אותי. לוותר על

תחושת סכנה והחשש להידבקות ומצד שני הגענו של האנשים למגע מפגש וקשר, היוותה השראה לתנועה המגששת ומחפשת ביטחון של הרקדנים בחלקים שהם לבד רחוקים זה מזה. בהמשך, כשהם נדרשים להתנהל כשרשרת אנושית, יש יותר ביטחון אבל כשהמוביל גם עיוור זה יכול להוביל לצרות. היצירה מהווה מראה לעיוורון ההנהגה לצרכי התושבים, חוסר האמון ואובדן הדרך שהם, לצערי, המציאות של כולנו כאן.

קשה מאוד לממש תוכניות בתקופה הזו, צריך לאלתר. בהתרחשות בשדרה הנבול בין פרפורמר לקהל מיטשטש והמפגשים הבלתי צפויים עם אנשים, שהרקדנים נתקלים בהם או בתגובותיהם המילוליות דורשת הקשבה פנימה והחוצה והחלטות בו ברגע כיצד להגיב. לעיתים מתוך סקרנות יגע או יוציא ילד קולות שמבלבלים ואפילו מבהילים וזה מייצר מצב של פגיעות, דיסאורינטציה, כזו שגם מאפיינת את התקופה הזו של הקורונה. לקהל שמוזמן לצפות באירוע אני מציעה שיתבונן בפעולה של הרקדנים ביחס להתנהגות היום יומית ולהיות עצמאי ואקטיבי בבחירת נקודות המבט על ההתרחשות. רוכבי האופניים, בעלי הכלבים, ההומלסים או נהגי המכוניות ששולפים טלפון ומצלמים תוך כדי נהיגה את שעיניהם רואות הם חלק בלתי נפרד מההתרחשות.

המפגשים עם אנשים סקרנים, הומלסים, זקנים, תינוקות בעגלה, כלבים ושכנים שהביטו בנו מהמרפסות, היו מלאים ברגעים משמעותיים. זרים שנעצרו השתהו וחוו אומנות ככה במקרה על הדרך. אחד הסיפורים המרגשים שנוצרו בתהליך היה עם איש כבד ראייה שהגיע לחוות את המופע אחרי שנעצר לדבר איתי במהלך אחת החזרות שלנו בשדרה. לא רואים עליו, אבל הוא סיפר לי שהוא כבד ראייה ומאבד את ראייתו בהדרגה. בעקבות המפגש הזה בו הקשבתי לסיפור שלו בקצרה, הגיע האיש לאירוע השלם.

רגע חזק שזכור לי היה כשרקדנית שכבה זמן ארוך על הגב ליד העץ, נראית כמתה והאיש נעמד קרוב אליה כשומר, כמספיד, בנוכחות מלאה זמן ארוך. לאחר מכן סיפר שהוא עצם עיניים במעמד הזה ורק הרגיש. ברגע אחר באותו אירוע רקדנית אחת ירדה לכביש והאיש מייד אסף אותה וכיוון אותה חזרה לשביל הבטוח. הוא, שכמעט אינו רואה, עזר לזו שעיוורת. המעורבות האכפתית שלו בתוך המיצג ריגשה אותי/אותנו מאוד. בעקבות החוויה שלו, הוא כתב לי מייל ובו פרש בפניי את סיפור חייו בפתיחות רבה. זה לנעת ולהינע! כוחה של אמנות. "נגעתם בי מאוד, ממש בלב של דברים ששנים היו חבויים." הוא כתב לי בוואטס אפ ומאז הוא מגיע לכל מופע, כמשתמש בהתרחשות למסע האישי שלו.

כאמנית מופע וכדרמה תרפיסטית, אני מאמינה באמרה של Art as Therapy של חיבור בין אומנות לרפוי. ההזמנה ביצירה להאטה, להתכנסות פנימה "אל תוך העיוורון", לחשיפה של פגיעות אמיתית הישרדותית מדגימה אינטימיות וחיבור ישיר בין אדם לעולם/סביבה ובין אדם לאדם, במגע שנותן ביטחון קיומי בסיסי שכל כך התערער בתקופה הזו של נתק ובדידות. הצורך לנעת הוא הכרחי להישרדות בעיוורון והוא גם מזמן חוויות מענגות ומרגשות. על העוורון משקפת את הצורך האנושי לשרוד, למצוא כיוון ולהמשיך לנועה בתקופה רווית אתגרים מעוררי חרדה קיומית, הן כיחיד והן כקהילה. היא מעוררת מודעות לפגיעות האנושית, לערכי ההקשבה והעזרה ההדדית ולמורכבות של מושג המנהיגות.

דנה הירש ליזר היא רקדנית, יוצרת עצמאית, מורה ודרמה תרפיסטית. חוקרת אימפרוביזציה כאמנות מופע וכלכלי להתפתחות אישית זה עשרים שנה. מעלה מופעי מחול תלויי מקום מאז שנת 2000. בוגרת האקדמיה למוזיקה ולמחול ע"ש רובין בירושלים ולימודי דרמה תרפיה ממכללת תל חי. הירשליזר היא ממיסדי קבוצת אמנים רב־תחומית שפעלה בלוס אנג'לס. ניהלה את להקת מחול שהופיעה בלוס אנג'לס ובישראל. במשך שש שנות חייה בלוס אנג'לס רקדה ויצרה בשיתוף פעולה עם הרקדנית והיוצרת הוותיקה סימון פורטי. בישראל, יחד עם טלי זבילביץ הקימה לפני עשור את 'אנסמבל גלוייה' שמעלה יצירות לבמה ויצירות תלויות מקום מבוססות אלתור.

כשחזרתי לארץ נשואה ואימא לילד, עברנו להתגורר בתל־אביב באזור כיכר הבימה, משוטטת בשדרות, מתבוננת בעצי פיקוס, מגלה חצרות פראיות ומקומות שמאפשרים האטה, מנוחה, וביטחון אישי להולכי רגל בתוך העיר הסואנת וגם להסתכל על התנהגותם של אנשים ברחוב. כך התחילה להירקם היצירה שלי בשדרות ח"ן בתל־אביב. אני בהיריון עם בן זכר והימים ימי "מלחמת לבנון השנייה", תחושות של פחד של אמא שיוולדת בנים במדינה שחיה על חרבה, טלטלו אותי וחשתי ביקורת כלפי ההנהגה הפוליטית שמובילה אותנו בעיוורון לעוד מלחמה. אספתי קבוצה של שבעה רקדני אלתור, קולגות, ביניהן שותפתי ליצירה זה עשור טלי זבילביץ, ויצאנו למרחב הציבורי כדי לחקור את העיוורון, במהלך שלושה חודשי מחקר התפתח המבנה של היצירה. במהלך 2007 הופענו בשדרות ח"ן המחברים בין כיכר רבין לכיכר תיאטרון הבימה. היצירה מתמקדת בהתמודדות של רקדנים רואים, עם מצב של נכות זמנית. העיוורון נתפס כאסון, מצב של חוסר אונים, הגורם לעדריות, לתלות הדדית ולצורך בהנהגה. האפלה הפיזית בה שרויים הרקדנים ותנועתם בשדרה משולה להתמודדות האנושית יום יומית עם אי־הוודאות בחיים.

כשפרץ הסבב הראשון של המנפה, נאלצנו טלי ואני לבטל את המופע פאסיב/אגרסיב שיועד לעלות בתיאטרון תמונע בחודש מרץ. הסגר וההגבלות להתרחק זה מזה, להימנע ממגע והנחיות משתנות ובלתי ברורות עוררו בי את החלטה שבמרחב הציבורי אפשר לעשות אומנות לפי ההנחיות, 500 מטר מהבית שלי.

במאי 2020, יצא קול קורא מעיריית תל־אביב לאמנות site specific שמגיבה למצב הנוכחי של הסגר והמנפה. הנשתי את ההצעה יחד עם מאות אמנים צמאים לעשייה. לא התקבלתי אבל החלטתי ליצור באופן עצמאי לחלוטין, ללא כל מימון. פשוט לעשות. אספתי קבוצה של חמישה רקדני קונטאקט אימפרוביזציה ובתהליך של שלושה חודשים פעם בשבוע בימי שני, השדרה השכונתית אירחה אותנו ברוחב לב והייתה לסטודיו שלנו ולמרחב יצירה.

על העיוורון - התרחשות בשדרה מאת דנה הירש ליזר, שדרות ח"ן בתל־אביב, רקדנים: בר פרום, נבריאלה רוזן, אביה סולמון, אירנה פאיוק ונדב שרון, צילום: שלומי יוסף
About Blindness - site specific action (Hen Boulevard, Tel Aviv) by Dana Hirsch Laiser, photo: Shlomi Yosef

המהלך מתרחש בשדרת הולכי רגל, מרחב פתוח ובטוח בו עוברים ושבים יכולים להשתהות ולהתבונן תוך כדי שגרת יומם ולחווות אמנות בחינם. בגרסה המקורית משנת 2007, הרקדנים היו רק עם כיסוי עיניים אבל בשל הקורונה וחוק עטית מסכות על האף והפה, החלטנו שהמסכה תכסה את כל הפנים למרות חוסר הנוחות של הרקדנים. הדימוי שנוצר יצר דמות אנושית אנונימית למראה, אדם אוניברסלי נטול פנים, דף חלק להשליך עליו פסיכולוגית את העצמי הפרטי של כל אחד.

כחלק מתהליך הכשרת הרקדנים לעבודה כזו במרחב הציבורי ללא הראייה, תרגלנו כתיבה אינטואיטיבית בכדי לאפשר ביטוי ועיבוד של חוויות אישיות, רגשיות וחושיות שעלו. השיתוף הזה שמאפיין תהליך פסיכותרפויטי תרם מאוד לפתיחות ולאינטימיות שקיימת בהרכב ומשפיעה על היכולת שלהם להיות בו בעת בהקשבה פנימה לעצמם, בהוויה פשוטה והחוצה לסביבה הלא סטרילית - לא צפויה של המרחב הציבורי.